

Harbiya: Violència de gènere i militarització del cos femení a Sudan del Sud.

Seguien dient: "Volem dormir amb tu, obre les cames. Si et negues, et matarem", una adolescent atacada en el context de conflicte a Juba, Sudan del Sud.

Drets humans a Sudan del Sud

Sudan del Sud va aconseguir la seva independència de Sudan el 9 de juliol de 2011. No obstant això, el llegat perdurable d'una guerra prolongada de cinquanta anys entre les regions del nord i del sud de Sudan ha resultat en una cultura arrelada de violència que persisteix en l'actualitat. Malgrat aconseguir la independència, Sudan del Sud continua lluitant amb conflictes interns que perpetuen una crisi humanitària caracteritzada pel desplaçament de la població i l'erosió dels avenços en desenvolupament. Les dones i les nenes suporten una part desproporcionada de les greus conseqüències que sorgeixen d'aquest context, patint violència generalitzada, abús físic i sexual, privació i pèrdua d'oportunitats de

subsistència. A més, enmig d'aquestes circumstàncies, les dones assumeixen una càrrega aclaparadora com a cuidadores i proveïdores principals de les seves famílies.

L'informe de Human Rights Watch de 2023 sobre els drets humans a Sudan del Sud destaca el problema de la violència intraestatal entre grups armats en els estats de l'Alt Nil, Equatòria Central i Unidad. Aquesta forma de violència ha resultat en un desplaçament massiu de la població i greus violacions dels drets humans, algunes de les quals podrien complir els criteris per ser considerades crims de guerra o crims contra la humanitat. A més, l'informe assenyala que la violència sexual relacionada amb el conflicte ha continuat sense disminuir, exacerbant encara més la situació humanitària a la regió.

Durant l'any 2022, la violència intercomunal i interseccional va persistir en la majoria de les regions del país, manifestant-se a través d'assassinats, desplaçaments forçats, saquejos i destrucció de propietats. Mentre tant, les

autoritats van amenaçar, assetjar i detenir arbitràriament a crítics, periodistes, manifestants i activistes de drets humans per períodes prolongats sense judici. Entre febrer i maig de 2022, es van dur a terme atacs contra civils a Sudan per part de joves armats recolzats per forces governamentals. Aquests atacs van tenir lloc en àrees controlades per l'Exèrcit de Alliberació del Poble de Sudan en Oposició (SPLA/IO). Tant la Missió de les Nacions Unides a Sudan del Sud (UNMISS) com Human Rights Watch van informar d'una sèrie d'abusos generalitzats, que van incloure desplaçaments forçats, assassinats, violacions i lesions. Aquests atacs van provocar una greu escassetat d'aliments i van posar en perill la vida de la població afectada a causa de la possibilitat d'una fam.

A nivell internacional, tant el Consell de Seguretat de les Nacions Unides com el Consell de Drets Humans van renovar els seus mandats i van prendre mesures respecte a Sudan del Sud. Estats Units va suspendre el seu finançament al mecanisme de monitoratge del procés de pau i va retenir fons a causa del reclutament de nens soldats. Malgrat aquests esforços, la impunitat va seguir sent generalitzada i els intents d'establir el Tribunal Híbrid per Sudan del Sud¹

es van enfrontar a retards i desafiaments significatius.

Drets de les dones

En aquest context, les dones a Sudan del Sud estan exercint un paper actiu en les negociacions de pau en curs. Actuen com a representants directes de tots dos costats del conflicte, així com d'organitzacions neutrals de la societat civil que defensen les preocupacions i interessos de totes les dones del país i de la població en general. A través de diversos fòrums, les dones han expressat el seu ferm desig de trobar una solució per posar fi a les hostilitats i desviar l'atenció nacional cap a la cohesió social i la construcció de la nació.

A més, pràctiques tradicionals arrelades com els matrimonis precoços i forçats, els segrestos de nens i els embarassos a l'adolescència continuen sotmetent les dones i les nenes, obstaculitzant els seus esforços per contribuir al desenvolupament del país. La violència sexual i de gènere és un problema generalitzat que afecta almenys al 40% de les dones que informen haver patit una o més formes de violència. El 51,5% de les dones de 20 a 24 anys es van casar o van estar en unió abans dels 18 anys. La taxa de natalitat en adolescents és de 158,1 per cada

¹ El Tribunal Híbrid per a Sudan del Sud és un tribunal híbrid liderat per la Unió Africana que tindrà el mandat d'investigar i enjudiciar a les persones

responsables dels crims greus comesos des del 15 de desembre de 2013 a Sudan del Sud.

1.000 dones de 15 a 19 anys, segons dades del 2008, la qual cosa representa un augment respecte als 155,2 per cada 1.000 registrats el 2007. El 2018, el 26,7% de les dones de 15 a 49 anys van informar haver patit violència física i/o sexual per part de la seva parella íntima actual o anterior en els últims 12 mesos. Així mateix, les dones en edat reproductiva (de 15 a 49 anys) solen enfrontar-se a barreres en relació amb la seva salut i drets sexuals i reproductius: el 2010, només el 4% de les dones satisfan les seves necessitats de planificació familiar mitjançant mètodes moderns.

La magnitud de la violència sexual relacionada amb el conflicte contra dones i nenes a Sudan del Sud, juntament amb les seves repercussions de

gènere, segueix sent insuficientment compresa a causa de la considerable subnotificació. Les barreres per a denunciar que troben les dones que decideixen donar un pas endavant inclouen importants impediments per accedir al sistema de justícia i la imminent amenaça de represàlies, a causa de la prevalent cultura de la impunitat. No obstant això, les dones i nenes sud-sudaneses estan mostrant una notable resiliència en expressar les seves demandes de veritat, justícia, reparació i garanties de no repetició, malgrat els considerables costos personals involucrats. El coratge demostrat per les supervivents de Sudan del Sud, complementat pels esforços dedicats de les defensores dels drets de les dones i les organitzacions de suport, juga un paper

BULLEN CHOL / GETTY IMAGES

fonamental en posar en primer pla aquests casos que d'altra manera romandrien ocults.

Per comprendre de manera integral l'impacte polifacètic de la violència sexual relacionada amb el conflicte, és imperatiu endinsar-se en l'intricat context social i cultural en què tenen lloc aquests actes. Aquest context es caracteritza per sistemes patriarcals fonamentats en jerarquies de poder i discriminació basada en el gènere, així com per condicions predominants de marginació social, política, legal i econòmica. Les dones sud-sudaneses són particularment vulnerables a aquestes estructures arrelades de desigualtat i discriminació, les quals es manifesten tant a nivell individual com sistèmic. En conseqüència, preval un clima permissiu en què la violència sexual i de gènere es propaga àmpliament. La perpetuació de la impunitat durant un període prolongat no només ha perpetuat normes i patrons preexistents de discriminació contra les dones i les nenes, sinó que també ha facilitat la seva persistència dins i fora del context del conflicte. És important destacar que tots els actors armats involucrats en el conflicte són responsables de cometre aquests crims.

Violència sexual en conflictes armats

La violència sexual en el context d'un conflicte armat sorgeix com a resultat d'interaccions intricades entre diversos factors. Durant els

conflictes intranacionals, s'evidencia una clara tipologia i actitud de gènere cap a les dones, el que ressalta el desequilibri de poder en la forma en què els governs perceben la seguretat de les dones. En temps de guerra, els homes solen ser vistos com a soldats i protectors, posseïdors de qualitats superiors que els permeten participar en la violència. Per contra, les dones solen ser percebudes com a éssers que cuiden, pacífiques i indefenses, considerant-se il·legítimes com a participants en la guerra. Lamentablement, en moltes societats que experimenten conflictes civils, les experiències de les dones es descuiden i es consideren un assumpte privat, el que resulta en que la violència de gènere es passa per alt entre les nombroses atrocitats que tenen lloc. El cas específic de Sudan del Sud exemplifica com la violència sexual i de gènere infligida a dones i nenes no només és esporàdica, sinó que també està arrelada en el marc social. Aquesta violència abasta tant l'abús domèstic com la violència sexual que ocorre enmig de contextos de conflicte. Els seus fonaments històrics es remunten a un sistema patriarcal arrelat, en el qual la dominació masculina i el control sobre els recursos són pilars centrals que perpetuen l'explotació de les dones. En conseqüència, el cos femení és deshumanitzat, considerat simplement com un "territori" propietat dels homes, sotmès a control i dominació. És dins del context del conflicte armat que els

comandaments militars i altres actors armats mostren una inquietant tolerància i suport a actes de violació i violència sexual, plenament conscients de la escassa probabilitat que els perpetradors siguin responsabilitzats per les seves reprovables accions.

La mencionada tolerància i suport s'origina en la utilització sistemàtica del cos de les dones per a aconseguir objectius militars o polítics. Els combatents recorren a la violació de dones per a aconseguir diversos objectius, incloent guanys econòmics, gratificació personal i afirmació de poder i control. Dins d'aquest context, els cossos de les dones són considerats com a objectes d'intercanvi, i l'acte de violació és utilitzat com a mitjà per a degradar i dominar-les. Aquesta pràctica transmet un missatge que els homes han fallat en el seu deure de protegir a les seves esposes, el que resulta en el posterior abandonament de les dones casades per part de les seves famílies i comunitats.

L'acte de violació funciona com a mecanisme per infondre por, perpetuar l'estigma social, infligir danys a les dones, humiliar els homes i pertorbar el teixit cohesionat de les famílies i comunitats. A més, la violació pot ser emprada com una eina de neteja ètnica al impedir que les dones concebin i sotmetre-les a mutilació genital, el que comporta esterilització, així com transmissió de malalties de transmissió sexual (ETS).

Els persistents rols de gènere obstaculitzen el reconeixement de la seguretat de les dones i la seva contribució a la construcció de la pau, dificultant una comprensió integral del problema. El discurs acadèmic subratlla la necessitat d'establir una forta associació entre la seguretat física de les dones i la seguretat de l'Estat. Com a il·lustració, el treball de l'acadèmic Gerald Patterson demostra una correlació entre la violència contra les dones a nivell local i la violència posterior a nivells comunitaris i estatals. En conseqüència, els Estats que toleren la violència contra les dones a nivell individual proporcionen inadvertidament un entorn propici per a comportaments antisocials per part dels homes. Com a resultat, augmenta la probabilitat de trobar menys obstacles per a participar en violència a gran escala, com els conflictes interestatals.

Conclusió

L'anàlisi presentat en aquest article posa de manifest la persistència de la violència intraestatal i la violència sexual relacionada amb el conflicte a Sudan del Sud. La prevalença d'aquesta violència reflecteix normes de gènere arrelades i desigualtats socials, perpetuant una cultura d'impunitat. L'existència de barreres per a denunciar i accedir a la justícia agreuja encara més els reptes que enfronten les supervivents, mentre que l'admirable resiliència demostrada

per les dones sud-sudaneses en la seva recerca de la veritat, la justícia i la no repetició mereix reconeixement. Reconèixer la connexió intrínseca entre la seguretat de les dones i la seguretat general de l'Estat, així com el paper fonamental de les dones en els esforços de construcció de la pau, és crucial. Abordar la violència sexual relacionada amb el conflicte i desmantellar les normes de gènere arrelades requereix un enfocament multifacètic que inclogui intervencions legals, socials i culturals. Els esforços han d'estar centrats en reforçar els mecanismes de responsabilitat, garantir l'accés a la justícia per a les supervivents i promoure la igualtat de gènere i l'empoderament de les dones. Per avançar, es requereix un compromís sostingut i recursos essencials per donar suport a les supervivents, defensar reformes polítiques i promoure estratègies integrals sensibles al gènere. La participació activa de les dones en les negociacions de pau i els processos de presa de decisions permetrà a Sudan del Sud fomentar la cohesió social, facilitar la reconstrucció comunitària i establir les bases per a una pau i desenvolupament sostenibles.

Inés Cirera de Tudela

Dret i Global Governance

Universitat Esade.

Referències bibliogràfiques:

- Amnesty International. (2022, November 23). *African Union must establish court for South Sudan*. Amnesty International. <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2022/11/south-sudan-african-union-must-set-precedent-for-african-led-justice-by-establishing-court-for-south-sudan/#:~:text=The%20Hybrid%20Court%20for%20South%20Sudan%20is%20an%20AU%2Dled>
- Chavy, A. (2019, February 24). *Weaponizing Gender Violence in South Sudan*. Georgetown Security Studies Review. <https://georgetownsecuritystudiesreview.org/2019/02/24/weaponizing-gender-violence-in-south-sudan/>
- Rolland, A. (2021, February 26). *Weaponisation of Female Bodies: Rape as a Weapon of War in the DRC*. The Security Distillery. <https://thesecuritydistillery.org/all-articles/weaponisation-of-female-bodies-rape-as-a-weapon-of-war-in-the-drc>
- UNHRC. (2022). *Human Rights Council Forty-ninth session Agenda item 4 Human Rights Situations that require the attention of the Council Conflict-related sexual violence against women and girls in South Sudan Conference room paper of the Commission on Human Rights in South Sudan*. https://www.ohchr.org/sites/default/files/2022-03/A_HRC_49_CRP_4.pdf
- UNWOMEN. (2014). *Standard Operating Procedures for Gender Based Violence Prevention Protection and Response in South Sudan*. Evaw-Global-Database.unwomen.org. <https://evaw-global-database.unwomen.org/es/countries/africa/south-sudan/2014/standard-operating-procedures-for-gender-based-violence-prevention-protection-and-response>
- UNWOMEN. (n.d.). *Country Fact Sheet | UN Women Data Hub*. Data.unwomen.org. <https://data.unwomen.org/country/south-sudan>
- UNWOMEN AFRICA. (2023, June 2). *South Sudan launches new women's social and economic empowerment project*. UN Women – Africa. <https://africa.unwomen.org/en/stories/news/2023/06/south-sudan-launches-new-womens-social-and-economic-empowerment-project>
- World Bank. (2022, May 26). *South Sudan Receives \$70 million to Support Women's Social and Economic Empowerment and Strengthen Institutional Capacity*. World Bank. <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2022/05/26/south-sudan-receives-70-million-to-support-women-s-social-and-economic-empowerment-and-strengthen-institutional-capacity>

Publicat per:

**Asociación para las
Naciones Unidas
en España**
United Nations Association of Spain

Amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
**Departament d'Igualtat
i Feminismes**

ANUE no fa necessàriament com a seves les opinions expressades pels seus col·laboradors.